

לשלום אסיריך • האסירים הוותיקים הזהירו אותך, הסוהרים התעללו בך, ורק בורא עולם העניק לך כוח וסיבולת

30 שנה אחרי חוזר 'אסיר ציון' אפרים (אלכסנדר) חולמיאנסקי אל תא הצינוק האפל שבו עשה את ימי בין המצרים, עומד מיוסר בחשיכה ושובת רעב. לנגד עיניו הוא רואה את מערך ההזנה בכפייה שהוכן כדי לשבור אותו ושומע את אזהרותיהם של שכניו מזריקת הרדמה שתסיים את חייו - ורק הקדוש ברוך הציל אותו ונתן לו כוח • **מרתק**

חיים ברודי

בין המצורים שלי

מאז שסיים לרצות את מאסרו בכלא הקומוניסטי. הוא כבר התבסס והתמקם. עלה ארצה ומתגורר במעלה אדומים, ולרגע לא שוכח. היום, אפרים (אלכסנדר) חולמיאנסקי בן ה־65, מבקש גם לחגוג את הניצחון היהודי הגדול שלו על הק.ג.ב.

רק לאחרונה הוא עשה זאת באירוע רשמי, שנשא את הכותרת 'הניצחון המאבק ההרואי של אסירי ציון', ובו גם השיק את ספרו 'קול הדממה'. זה היה רגע של סגירת מעגל. הופיעו בו חבריו למחתרת לשעבר, חלקם מוכרים לכולם: יו"ר הכנסת יולי אדלשטיין, השר זאב אלקין ויו"ר הסוכנות היהודית נתן שרנסקי.

למרות שלא התפרסם כשאר ידידיו, חולמיאנסקי היה זה שהקים בשנות השמונים – שנות גסיסת המשטר הקומוניסטי – מחתרת יהודית משומנת, ונחשב לאחד מגיבורי העלייה הרוסית בישראל. הפרויקט המחתרתי של הקמת רשת ההנחלת המסורת היהודית ברחבי ברית המועצות בשלהי שלטונה, נזקק עד היום לזכותו. וכן, זה הניצחון הכי חשוב מבחינתו – הוא לא הפסיק לשמור מצוות.

אז נכון שהוא לא התפרסם כשאר חבריו, אבל גם הוא הגשים חלום והפך לבכיר בחברת חיפוש הנפט 'גבעות עולם' ובחברות הזנק נוספות בהן הוא עושה חיל, אך את ייעודו העיקרי הוא רואה בלספר ולתעד את תחייתה חסרת התקדים של יהדות ברית המועצות.

"בשנת תשל"ז", הוא משחזר בראיון ל'בקהילה', "נחשפתי לכך שיש מאות אלפי יהודים בכל ברית המועצות שלא יודעים מילה אחת בעברית. החלטתי להקים גוף מחתרתי שיפעל בכל רחבי ברית המועצות וילמד צעירים עברית".

בעקבות כך אסף יהודים נוספים ויחד הקימו את המחתרת ללימוד העברית, "עשינו מחנות קיץ ולימודים בסתר הן במוסקבה והן בערים נוספות אחרות כמו קייב, אודסה, סנט פטרסבורג ועוד". חברי המחתרת, שאחד מהם היה בחור צעיר בשם יולי אדלשטיין, שמרו על מידור גבוה. "היינו צריכים לשכפל ולצלם דפי לימוד, זה לא כמו היום שהולכים למכונת צילום ומצלמים. כל מכונות השכפול היו מוחזקות על ידי הק.ג.ב. אבל אז מישו מהמחותרת המציא שיטה מיוחדת של שכפול על ניירות מיוחדים. לוחמים נוספים לקחו את גיליונות הנייר וחומרי הלימוד ופיזרו אותם ברחבי ברית המועצות".

אבל דווקא אז, בשיא פעילותו המחתרתי, הק.ג.ב שכבר פרפר בגסיסה, הצליח לעלות על הפעילות ובחר לשבור את המחתרת בכל האמצעים שעמדו לרשותו. האמצעים היו פרימיטיביים, בהשראת עלילות הדם העתיקות שהתרחשו במדינה. בוקר אחד כשידעו שחולמיאנסקי נוסע לבקר בטאלין בירת אסטוניה, הושתל בביתו נשק, שלמרה הפלא 'התגלה' תוך שעות על ידי כוח

פורץ של הבולשת והיווה 'הוכחה' לכך שהמהפכן מסוכן לציבור. "מיד שלחו צוותים לטאלין ועצרו אותי. כלאו אותי בתוך צינוק בגודל שני מטרים על שני מטרים. את המיטה נעלו במשך כל היום. ההשכמה בשעה 5 לפנות בוקר וכיבוי האורות בשעה 23:00 בלילה. אין אורור, אין ספרים, שום קשר עם העולם החיצון. המיטה עצמה הייתה חתיכת פח, אחד הסוהרים שריחם עליי הביא לי סמרטוטים כדי שארפד אותה".

אבל אז החליט המהפכן ללמד את שוביו לקח. לאחר מספר ימים החליט חולמיאנסקי לשבות רעב, שביטה שנמשכה זמן רב. פשוט – זה לא היה. "רוב שעות היום עמדתי על רגלי הנפוחות. אבל התעקשתי לשבות ולא לאכול". הרוסים הם לא סוג הצבא שמתרגש מ'בצלם' והבלים שכאלו. "החל מהיום ה־16 לשביית הרעב, התחילו להזין אותי בכפייה".

אבל חולמיאנסקי גם הוא לא מיהר לוותר. איכשהו דלף הסיפור שלו החוצה, חבריו מהמחותרת דאגו להפוך אותו לקמפיין בינלאומי שגרף תמיכה והזדהות בכל רחבי העולם. "כעבור חודשים של שביית רעב, מודיע החוקר שלא נתגלו טביעות אצבעות על האקדח המאפשרות זיהוי פלילי. משמע, הק.ג.ב. נסוג מהתכנית המקורית – המאבק שלנו נותן את אותותיו, עכשיו הם כבר פוחדים לזייף".

ואז התחיל המשפט. "בפועל, זה ההיפך הגמור ממשפט הראווה שרצו לערוך לי למען יראו וייראו. הקשר הטלפוני של העיר בה התקיים המשפט נותק מכל העולם. ואני קיבלתי גזר דין הרבה יותר מתון ממה שאיימו עלי – שנה וחצי בלבד במקום חמש שנים לפחות. זו תוצאה של שביית הרעב וקמפיין ההזדהות. "איש לא מסר ליהודי ברה"מ את חופש ההגירה על מגש של כסף. לא ולא" – יסכמו חולמיאנסקי וחבריו בסיפוק את חלקם בשבירתו של הקומוניזם. "השגנו זאת במאבק עיקש עם המון סיוע מ'למעלה'".

הסוקרת מגלה את הסוד

"נולדתי במוסקבה", פותח חולמיאנסקי את תחילת סיפורו. "משפחתנו, שכללה את הוריי, אחי הגדול מיכאל (מישה) ואותי, הייתה דומה במידת מה להרבה משפחות יהודיות משכילות באותם הימים. רובן ככולן לא שמרו על המסורת היהודית, אבל חוג הידידים הקרובים היה מורכב בעיקר מיהודים. הוריי, ככל ההורים, רצו לעשות ככל יכולתם כדי לגונן עלינו מפני צרות ולהאריך את תקופת ילדותנו המאושרת. הם עוד יסיפיקו להכיר את הצרות... היו לוחשים זה לזה. העיקרית שבצרות הייתה עובדת היותנו יהודים. הוריי הסתירו זאת ממני ולא ידעתי על כך כלל. "הלכתי לגן ילדים במרכז מוסקבה. על יהודים שמעתי שם לא מעט. מי הם בדיוק היהודים לא

ידעתי, אך ידעתי שלהיות יהודי זהו דבר מחפיר: הם נוראיים, מגעילים, קמצנים, חמדנים וזוחלים ברפש. כך גדלתי בחוסר ידיעה מאושר, אך ככל שבגרתי, היה קשה להוריי להסתיר ממני את הסוד. "ייתכן שהם כבר חשבו על דרך גלויות לי את זה בצורה עדינה וחכמה, מבלי לגרום לי טראומה, אבל לא הספיקו". הוא היה רק בן תשע כשערב אחד נשמע צלצל בדלת. אל הבית נכנסה אישה עם שאלונים – סוקרת מפקד האוכלוסין. היא החלה לשאול שאלות שגרתיות: מה הרכב המשפחה, כתובת, מצב משפחתי וכדומה. "גם אני הסתובבתי שם במטבח. ואז היא שאלה: 'לאום? לתדהמתי שמעתי את התשובה המחרירה: יהודים'".

חולמיאנסקי התקומם והחל לצעוק: אם אתם רוצים להיות יהודים – בבקשה. אבל אני רוס. "הסוקרת הסתכלה בי בציפייה, אפילו באהדה. אבל אמא שברה את האידיליה: 'תרשמי יהודים', אמרה, 'הוא לא מבין'. הסוקרת עזבה, וסערת הרגשות אחזה בי: תגידו, שאגתי, איזה רע עשיתי לכם? נחנקתי מדמעות. אבא, אמא ואחי הגדול מישה פתחו בשיחת נפש, אבל אני סירבתי להירגע, סירבתי לקבל. מיהרתי לצאת מהחדר וברחתי לחדר אחר. עולמי חרב, הרגשתי נחות, בזוי, פגום.

"בכיתה התבוננתי בדריכות בילדים אחרים: הם כבר יודעים? הסוד כבר התגלה? כמה הייתי רוצה להיות כמו כולם. אבל השנים חלפו, ואני התחלתי אט אט לעכל את המציאות החדשה־ישנה שלי. כשהייתי בן 12 כבר מצא חן בעיני הרעיון שאני לא כמו כולם, שאני שונה, מיוחד. היה בזה משהו קסום, מסתורי, בלתי־נתפס".

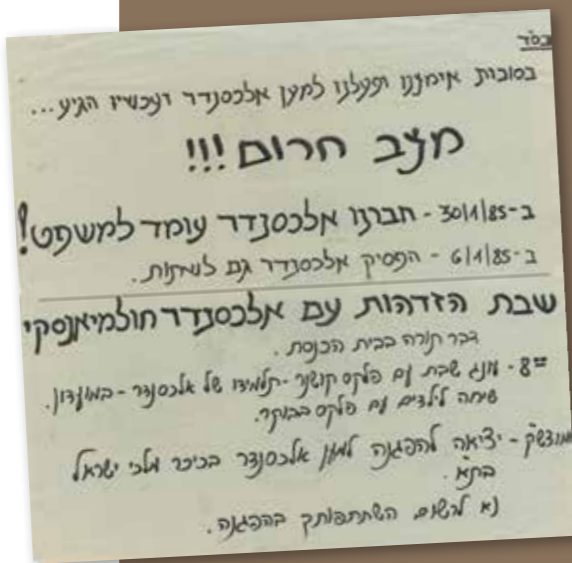
הלימודים בבית הספר הסתיימו. חולמיאנסקי הצעיר חלם על פיזיקה, לבסוף נכנע לשידולים ונבחן לפקולטה להנדסת אלקטרוניקה ומחשבים שמכשירה מומחים למרכז החלל. לצורך הסוואה, צורפה הפקולטה למכון לעיבוד חומרי יער הסמוך למרכז החלל. הוא התקבל בקלות, לפחות ירוש מקצועי שימושי, מהנדס מחשבים. "אבל הכול היה נראה לי אפור, חסר טעם, תפל. קרן האור היחידה – החגים היהודיים". לאוכלוסייה היהודית במוסקבה, שמנתה חצי מיליון איש, נשארו רק שני בתי כנסת: אחד גדול – מרכזי, ואחד קטן. כל השאר נסגרו על ידי השלטונות. "לא פעם הייתי עובר ליד בית הכנסת המרכזי, שנמצא ברחוב שבו עלייה תלולה באורך של כשלוש מאות מטר. בגלל העלייה הזו זכה בית הכנסת לכינוי 'הגבעה'. בימי חול היה הרחוב שומם מאיש, רק מכוניות אדישות חלפו בו.

"אבל כשהגעתי אליו בפעם הראשונה בחג שמחת תורה, כמעט איבדתי נשימה. עוד לא הספקתי לצאת מאזור הרכבת התחתית וכבר ראיתי זרמים של יהודים מתאספים מכל הכיוונים לנחלים אנושיים. איזה מחזה: הרחוב כולו מלא וגדוש. מלמטה, נדמה הרחוב לים אנושי.

"הסתכלתי בהמונים ואמרתי לעצמי: וואו, יש כאן עשרות אלפי אנשים, בעיקר צעירים. אני משתחל בקהל", הוא משחזר. "האנשים מנגנים, שרים, צהולים. אי־אפשר לעבור לבית הכנסת. ראיתי זרם אחד של אנשים חודר באטיות פנימה,

"הסתכלתי סביבי ונדהמתי. היה שם מערך שלם של כלים – אולי עשרה או חמישה־עשר כלים שונים להזנה בכוח. זונדה, צבת התקן לדחיפת הלשון כלפי מטה וקיבועה, משפך שמכניסים לתוך הגרון והזונדה עוברת דרכו. לא הייתי צריך הסברים."

לתוך בית הכנסת, ובאותה האטיות נשפך זרם אחר בחזרה אל הרחוב. יהודים באו לחגוג את החג שלהם. חמישים שנה של שלטון סובייטי לא עקרו את התודעה היהודית, את תחושת ההשתייכות. מלחמת ששת הימים עוררה את כולנו, ואנחנו שוב כאן".

אבל אז הגיעה הצניחה. "החג נגמר, שבו ימי החול המאוסים. הסתגרתי בתוך עצמי בלימודים. ארץ ישראל וכל הקשור אליה הלכו ונסוגו בהדרגה, התכסו בכיסויים והתחבאו בעולמי הפנימי. כן, זה חלק מנשמתי, שמרתי עליו כעל בבת עיני. חלק מחלום כמוס שהסתרתי מכולם, כדי שלא ילכלכו אותו היעדר האמונה וטרדות היום־יום".

כך חלפו שלוש שנים, והנה הקיץ של שנת תש"ל הביא סנסציה עולמית – 'מבצע חתונה' קרו לזה. זה היה שם קוד לניסיון של קבוצת יהודים צעירים – מסורבי עלייה – לחטוף מטוס ריק, לברוח באמצעותו מברית המועצות ולהגיע לישראל. זה היה ניסיון כושל. הם נתפסו מספר צעדים לפני עלייתם למטוס. בדיעבד הסתבר שכבר ערב קודם החל גל מעצרים של פעילים ציוניים ברחבי ברית המועצות. הסתבר שהק.ג.ב ידע על התכנית כבר מספר חודשים. כתב האיטום הוגש, הם נשפטו וקיבלו גזרי דין אכזריים על בגידה במולדת, ביניהם שני גזרי דין מוות.

"במתח ובדריכות נוראיים עקבנו אחר התפתחות העניינים", משחזר חולמיאנסקי. "שוב קמפיין חסר תקדים בכלי התקשורת: מאלצים יהודים להופיע בשידור – אנשי תרבות דגולים עם גינויים חריפים. בעולם, לעומת זאת, התפשט קמפיין ההזדהות. לחץ דעת הקהל העולמית הלך וגבר".

אבל בסופו של דבר, למרות שהניסיון נכשל, היה זה מאורע משמעותי בתולדות העלייה מברית המועצות. המשפט משך תשומת לב בינלאומית לנושא הפרת זכויות האדם בברית המועצות, ופתח את השערים לגל העלייה של שנות ה־70.

התפקיד הקשה במחתרת

לא הרבה שנים אחרי כן, בשנת תשל"ח, הגיש חולמיאנסקי בקשת עלייה לישראל. הוא כמוהו סורב. זה היה הרגע שבו הוא בוחר לפתוח בפעילות יהודית חסרת תקדים: "נושא הפקרת ערי השדה לא נתן לי מנוח", הוא משחזר. "כשאני מהרהר בזה נעשה לי שחור בעיניים. תסכול ומרירות נפש אווזים בי. בכל העולם יש מסגרות לחיים יהודיים: בתי כנסת, בתי ספר של יום ראשון, חוגים. יש מקומות לסוציאליזציה, לילדים, לנוער, למבוגרים. יש קהילה. כאן אין כלום – לא רובעים יהודיים, לא קהילות, לא בתי ספר. היהדות נעלמת מול עינינו. היהודים – מפוזרים, אבודים. ממש יהדות שנגזרת לאבדון.

"נניח שהתחשק לאדם לעלות לישראל – לאן הוא ילך? אולי ברחוב הסמוך מתגורר עוד תמהוני

כמוהו? הרי אין דרך שיכירו איש את רעהו. רק לתאר לעצמי שבאיזו פינה נידחת יושב יהודי כמוני. הרי הוא תקוע שם כמו באי בודד. אפילו פה, במוסקבה, חיפשי מורה לעברית במשך חצי שנה, מה הייתי עושה? זה פשוט פשע לשבת פה בחיבוק ידיים ולהתעלם מהם. הם חייבים לעבור לראש סדר העדיפויות שלנו".

המחשבות הביאו מעשים. בחנוכה של אותה שנה, יוצר חולמיאנסקי קשר עם פעיל עלייה מפורסם אחר, יולי קושרובסקי, ומשתף אותו ברעיון שהגה. קושרובסקי קפץ במקום מרוב התלהבות. "כעבור כמה ימים כבר נפגשנו לדיון ראשוני. כאשר אדם נורמלי שחי בעולם המתוקן שומע את המילה 'דיון', הוא מתאר לעצמו שני אנשים יושבים יחד ומחליפים רעיונות, מתווכחים, משוחחים. אצלנו זה לא מתבצע בכתב. רק קריאות ביניים או מילים חסרות חשיבות נאמרות בעל-פה. כל דבר מהותי – אך ורק בכתב. הסיבה פשוטה: דירתו של יוליק מצוידת ללא ספק במכשירי האזנת סתר."

"משאלת לבנו הייתה לשכפל לערי השדה מסגרות חיים יהודיות שקיימות במוסקבה או בלנינגרד. פעילות תרבות, דת ומורשת, כולל חגים, הוצאת ספרים וכתבי עת, ביקורי משלחות מחו"ל, וכמובן חוגי עברית שהיוו את הציר המרכזי, עמוד השדרה של כל הפעילות. בהתחלה, ידענו, לא כדאי להתקדם מהר, אלא לפעול במשנה זהירות. תפסת מרובה – לא תפסת. קודם כול יש לאסוף מידע, לבדוק איך מתבצעים הקשרים הספורדיים. לדבר עם המורים שיש להם קשרים אישיים בערים הגדולות, מבלי לגלות להם את מהות הפרויקט. לאמץ אולי קשרים מסוימים מהם, או לחלופין לשבץ אותם בצוות המרכזי."

"הדבר הראשון על הפרק הוא, כמובן, הרכבת אותו צוות מרכזי שייקח על עצמו את כל המעמסה, את כל הכובד של יישום הפרויקט הלכה למעשה. את כל האחריות ואת כל הסיכון. תחומי הפעילות היו מחולקים ככה: קושרובסקי – תיאום עם הגופים הרלוונטיים בישראל והקהילות היהודיות הגדולות בעולם, אחריות על הברחת חומרי לימוד ואבזרי למידה מחו"ל וכמו כן השגת מימון לפרויקט; מישה אחי – אחריות על לינינגרד, ליטא, לטביה ואסטוניה והכשרת מורים מתחילים בלנינגרד בשיטות הוראה מודרניות; יולי אדלשטיין – אחריות על שתי ערי המפתח מינסק וחרקוב, תוך כוונה להתרחב לכל בלרוס, ואני קיבלתי את נתח הארי – מולדובה, דרום אוקראינה, כולל אודסה, קווקז ואסיה המרכזית."

"סוכם שהיקף הפעילות שלי בתוך הפרויקט, יהיה הכי גדול מכולם. סיכמנו שכל אחד ישתדל להמשיך את הפעילות השוטפת שלו במוסקבה בהיקף הנוכחי, וכך יש סיכוי שלקג'ב לא תהיה סיבה לחשוש שנוצר פרויקט רציני חדש מתחת לאפן. ככה, במקום לקבל תפקיד מוגדר בצוות, קיבלתי למעשה את התפקיד המרכזי."

"משאלת לבנו הייתה לשכפל לערי השדה מסגרות חיים יהודיות שקיימות במוסקבה או בלנינגרד. פעילות תרבות, דת ומורשת, כולל חגים, הוצאת ספרים וכתבי עת, ביקורי משלחות מחו"ל, וכמובן חוגי עברית שהיוו את הציר המרכזי, עמוד השדרה של כל הפעילות"

הצעקה בוקעת לכל העולם

בצום י"ז בתמוז (16 ביולי) תשמ"ד, החלה תקופת בין המצרים של חולמיאנסקי. זה היה בבוקר שקט ונהדר. הציפורים מצייצות, רוח קלה ונעימה מנשבת, הכול שליו ורגוע. רק מכונית אחת שחורת חלונות ובתוכה חולמיאנסקי ומלווי שדהרו לתחנת המשטרה בתואנה שהמפקד מבקש לשוחח עמו. "הורדתי מהמכונית, המלווים נעלמו. אין זכר למפקד המשטרה. אף אחד לא מחכה לי."

"פתאום נישא אליי שוטר גברתן, מחבק אותי ומתחיל לגרום אותי לחדר הסמוך. אני מוחה, מנסה להשתחרר. כהרף עין, בתנועה זריזה ומיומנת, הוא שולף את החגורה מהמכנסיים שלי. זה היה גאוני. בתוך רגע, אני הופך מאדם חופשי לעציר שנאלץ להחזיק את המכנסיים שלא יפלו. דלת ברזל נפתחת ואני נדחף לתא המעצר. זהו, נתפסתי. אני עומד המום כולי, מזועזע, לא מסוגל לעכל את מה שקרה."

לפני העיכול, הגיע הריח. צחנה שלא מאפשרת נשימה. "רק בחלום בלהות יכול להיות דבר כזה. מתחשק לי להקיא, אני נחנק. אחוז זעם, אני מתחיל להלום בדלת. בהדרגה העיניים מתרגלות לחושך. אני מבחין בשתי דמויות השוכבות למרגלותיי. שרועות בתוך רפש."

"אני נשען על הדלת ומנסה להירדם. בהתחלה אני עוד מצליח לעמוד זקוף, אחר כך מתחיל להתנדנד, משנה תנוחה, ונקרע להחזיק מעמד. חולף חצי יום, וסוף סוף נפתחת הדלת. כהרף עין אני עף למסדרון. איזו הקלה. רק לא להריח את הצחנה האיומה היא. מחזירים אותי לחדר ההמתנה, כאן כל החברים שלי – עומדים עייפים ומודאגים, ואני בקושי מתאושש. נראה לי שבן לילה הזדקנתי בעשר שנים."

"אלכסנדר – פונה אלי החוקר צ'קר'נקו – יש לנו הודעה חשובה בשבילך: ב-29 באוגוסט נערך חיפוש בדירתך במוסקבה. במהלך החיפוש נמצאו אקדח, תחמושת וספרות אנטי-סובייטית. מי מסר לך את הפריטים האלה, ולאילו מטרה שמרת אותם בסליק בדירתך? מרוב זעזוע, פשרן של המילים הפשוטות האלו אינו חודר לתודעתך, כאילו מחליק על פני הגוף. הגוף כאילו קפוא, אטום, אינו מסוגל לקלוט מידע."

"פתאום זרם של משהו חם אופף אותי. קשה לנשום, הידיים רועדות. הנה אירעה אותה הפרובוקציה שכל כך חששתי ממנה. זאת העלילה שהכינו כדי לכלוא אותי מאחורי סורג ובריה. רק שלא יגלו עד כמה נבהלתי. אני מתחיל לרשום את העדות שלי בפרוטוקול: 'אני טוען ומצהיר שלא החזקתי בבית לא אקדח ולא תחמושת ולא ספרות אנטי-סובייטית'."

"למרות הכול, הוקל לי קצת. חוסר הוודאות האיום כל כך עינה אותי. עכשיו הכול ברור, לצערי ברור מדי. ברור למה הטמינו נשק. מנסים להדביק לנו תדמית של עבריינים, טרוריסטים, שבמסווה של לימוד עברית, תרבות ומסורת, צוברים

"אף אחד לא האמין בהצלחת המאבק שלי. במיוחד לא האסירים הוותיקים. אחד מהם ניצל את הרגע שהעבירו אותי לידו ולחש: 'צאת מדעתך? אתה נאבק נגד מעצמת-על? הם פשוט יתנו לך זריקה, ולמחרת יטענו: הלב לא עמד בעומס וזהו'"

לפתיחת לסתות, התקן לדחיפת הלשון כלפי מטה וקיבועה, משפך שמכניסים לתוך הגרון והזנדה עוברת דרכו.

"לפי ההוראה, הוסבר לי, 'שימו לך אזיקים, יפתחו את הפה ויכניסו זונדה שמגיעה עד לקיבה, שלא תוכל להקיא. דרך הזנדה ימוגו לקיבה תערובת. ככה לא ייתנו לך למות וזה כבר לא יראה שביבת רעב של ממש. את המעמד וההילה של אדם הסובל בעד עקרונותיו, תאבד. מה שיישאר מכל הסיפור הזה זה רק הייסורים שגורת על עצמך'."

ניצחון שאיש לא חווה

למרות כל הדיבורים, שביבת הרעב של חולמיאנסקי הופכת מאבק כלל עולמי. הזירה הבינלאומית גועשת ורועשת, נשיא ארה"ב רונלד רייגן מתבקש להתערב – וראשת ממשלת בריטניה תאצ'ר, מבקשת מג'ורבאצ'וב מידע. "אסירים בכלא מסרו לי ש'קול אמריקה' דיווח על שביבת הרעב שלי. אפילו ליצור בידוד מהעולם הם לא הצליחו. זה הבטיח לחץ על השלטונות. אם הייתי מפסיק, הלחץ היה דועך."

הלחץ הבינלאומי עושה את שלו וגזר הדין שנפסק לו בבית המשפט הפתיע: שנה ושישה חודשים של מאסר בפועל, במקום מה שתוכנן מראש – שבע שנים בכלא ועוד חמש שנות גלות. "גל של שמחה הציף אותי", הוא משחזר את האווירה שהשתררה בבית המשפט. "כל האולם נראה לי צוהל. השמחה הרקיעה שחקים. הועברתי לכלא אחר והתחלתי לרצות."

את רגע השחרור המיוחל הוא מתאר כניצחון האדיר הפרטי שלו. "אנחנו, קומץ של יהודים, הצלחנו לאלץ את מעצמת-העל לעשות את מה שהיא לא רצתה לעשות. הם לא שברו אותנו, ולא הצליחו לקיים משפט ראווה. הם כבר לא יוכלו לצעוק שבמסווה של לימודי עברית, יהודים הקימו ארגון מחתרתי טרוריסטי ומתאמנים בנשק. אני אדם מאושר. מעטים מאוד זוכים במסכת חייהם לניצחון כל כך כביר."

"ריבונו של עולם", הוא מסיים בנואם נרגש כלפי מעלה, "אני מודה לך. ההודיה שלי היא כנה, היא אמיתית, היא שופעת מקרב הלב. אני יודע שאתה עשית את הנס, שאתה הענקת לי כוח וסיבולת להתמודד עם מה שעולה עשרת מונים על הכוחות הצנועים שלי. זה הניצחון שלך, ואני חייב לפרסם אותו ברבים".

ושומרים בסתר נשק ותחמושת. את האנשים האלה, כמובן, חייבים לבודד. באותו רגע הכרזתי על שביבת רעב."

בתגובה הוא מוכנס לצינוק. הנה התא שלך – אמר הסוהר בהתגרות – זה אמנם לא דבש, אבל גם פה אנשים חיים. הסוהר מרים דרגש מיטה חף ממצעים ומצמיד אותו אל הקיר, מהמסדרון הוא מכניס מוט והדרגש מוצמד חזק את הקיר, אפילו להזיז אותו קלות אי-אפשר. 'קדימה תוריד בגדים', מצווה הסוהר ומושיט לו מדי אסיר מפוספסים, בדיוק כמו במחנות ההשמדה הנאציים. נעלי בית דקות מבד – והרגליים כבר מתחילות להרגיש קור. "הדלת נסגרת בטריקה. אני לכוד במלכות בטון יצוק. הנה הצינוק המפורסם – העונש החמור ביותר לאסירים הבלתי-מושמעים. דרגות העונש מעל זה – רק עינויים והוצאה להורג."

"המקום זעיר, מטר וחצי על שניים וחצי, מואר. שני עמודים קצרים, עשויים מתכת, משענת לדרגש הננעל אל הקיר, שאותו משחררים רק בלילה ומותר לשכב עליו רק מאחת-עשרה בלילה עד חמש בבוקר. בין העמודים נמצא פריט מוזר – משהו שדומה לשרפרף מתכת אבל קטן מאוד – 12 על 12 סנטימטרים, עם קצוות חדים. אדם מבוגר אינו מסוגל בשום פנים ואופן להתישב על זה. בפינה – שירותים המופרדים בקיר בגובה מטר, מעליהם – ברז מים. הרצפה – רצפת בטון. מלוכלך. מחניק. ודאי לא אזוררו פה מבריאת העולם. די קר, ועכשיו רק תחילת ספטמבר, מה יהיה בחורף?"

"השמועה על שביבת הרעב שלי מתפשטת בכל רחבי הכלא", מספר חולמיאנסקי. "אף אחד לא מאמין בהצלחתה, במיוחד לא האסירים הוותיקים והממולחים. הם מסובבים את האצבע ליד הרקה כדי לסמל כמה אני לא נורמלי. אחד מהם ניצל את הרגע שהעבירו אותי לידו ולחש: 'צאת מדעתך? נגד מי אתה נאבק? על מי אתה רוצה להתגבר, על מעצמת-על? הם פשוט יתנו לך זריקה – ולמחרת בבוקר יגידו: הלב לא עמד בעומס וזהו. עזוב את השטויות, לפני שיהיה מאוחר'."

"אבל הגיע היום השישה-עשר של שביבת הרעב. צעדים כבדים בפרוזדור. הדלת נפתחת תוך חריקת בריחים. סוהר תורן נכנס והכריז: 'לרופא! נכנסים לחדר הרופא. שם יושבים אחות וקצין. הקצין פונה אליי בטון רשמי: 'ש הוראה: החל מהיום השישה-עשר של שביבת הרעב יש לבצע הזנה בכפייה. פעם נוספת אני מציע לך להפסיק את שביבת הרעב, ואם לא, הנה תסתכל: הסתכלתי ונדמהתי. מערך שלם של כלים – אולי עשרה או חמישה-עשר כלים שונים להזנה בכוח. זונדה, צבת